

Hvis jeg var miljøminister...

Inviteret artikel til Miljøhorisont 11(4) 2004

Af Bo Weidema, Direktør, 2.-0 LCA consultants, www.lca-net.com

Vi ved jo godt hvad der er de væsentligste miljøproblemer. Og vi ved også hvad der er den mest effektive måde at løse dem på. Så hvorfor snakker vi så stadigvæk?

Hvis man vil flytte noget, nytter det ikke at man er bange for at træde nogen over tærne. Der er mange der tjener penge på at dansk industri er foran på miljøområdet, men der er også mange der tjener penge på at levere varer der er miljømæssigt mere tvivlsomme. Det er nødvendigt at få disse modsatrettede interesser til at samarbejde. Det kan vi kun gøre ved at gøre det klart for alle at forandring er nødvendig, men at hastigheden af denne forandring skal tilpasses så alle kan nå at være med.

Uanset om man er foran på miljøområdet eller en af fodslæberne, så har vi alle en ting til fælles: Vi kan alle blive bedre. I stedet for at præmiere de "frelste" – som vi gør f.eks. med miljømærker, skulle vi hellere præmiere forandring. Hvor meget bedre er du blevet siden sidste år? Hvor meget forurening har du undgået per produceret enhed, i forhold til sidste år? Så kan alle være med.

Hvis vi stiller stadig stigende krav til alle – ikke kun til de mest problematiske virksomheder – så kan alle tjene på at dansk industri som helhed kommer foran. Og selv om nogen stadig vil true med at flytte deres produktion til udlandet, så er der ingen der hånden på hjertet mener at det kan betale sig at være de sidste til at indføre ny teknologi. Så mon ikke vi finder en løsning?

Som nævnt ved vi jo godt hvad der er de væsentligste miljøproblemer. Globalt set er der 8 områder, der er årsagen til langt de fleste af problemerne:

- Forbrændingsprocesser, især de ufuldstændige som vi især finder i mobile motorer,
- Brug af opløsningsmidler
- Landbrug
- Metaludvinding og -fremstilling
- Dissipativ brug af tungmetaller
- Bolig og infrastruktur
- Marine aktiviteter
- Kemisk industri og dens produkter

For hver af disse områder kender vi metoder til at reducere miljøpåvirkningen betydeligt:

- Sol-baserede energi-former,
- Substitution af opløsningsmidler,
- Mere (miljø)effektivt og bioteknologisk baseret, økologisk landbrug, herunder fremstilling af primær-protein fra cellulose i gæringstanke,
- Genanvendelse af metaller, biologiske ekstraktionsmetoder, indeslutning af miljøskadende stoffer fra minedrift,
- Substitution af tungmetaller
- Planlovgivning med fokus på at mindske arealbelastningen fra boliger og infrastruktur,

- Mere skånsomme fiskerimetoder og substitution af giftige bundmalinger
- Substitution af farlige kemikalier.

Vi ved også hvad der er de mest effektive styringsværktøjer, nemlig de økonomiske. Selvom ”grønne forbrugere” og ”grønne virksomheder” kan vise vejen, så er det naivt at tro at information og god vilje er tilstrækkelige incitament. Og detail-regulering giver bureaukrati og skævvridning.

Derimod synes alle at være enige om at ”Forureneren betaler” er et godt princip, baseret som det er på de effektive markedsmekanismer. I praksis gives der imidlertid stadig i uhørt omfang statsstøtte og undtagelser fra afgifter til ineffektive industrier. På langt sigt kommer vi derfor ikke uden om en afvikling af statsstøtten og en omlægning af skatte- og afgiftssystemet til at internalisere miljøeffekter på de ovennævnte områder i produktionsomkostningerne. At det skal ske gradvist og planlagt over en lang tidshorizont er ligeså indlysende. Kun derved kan alle være med og få deres del af konkurrencefordelen herved. Skulle der stadig være enkelte virksomheder eller befolkningsgrupper der skulle komme i klemme, så vil vi have rigeligt overskud til at forhandle os frem til en rimelig kompensation eller midlertidig støtteordning der ikke vil virke skævvridende.

Det er endvidere vigtigt at undgå en skævvridning som følge af at man kun tager fat på udvalgte af de nævnte miljøproblemer, eller tager fat på dem hver for sig, eller tager fat på dem uden at være opmærksom på at der også er en lang række sociale effekter af produktion i bred forstand, der samtidig bør internaliseres i priserne.

Den eneste måde man kan undgå at løsningen af et problem medfører et andet, er at inddrage samtlige problemer i en integreret løsning. I overgangsperioden, indtil den fuldstændige internalisering af både sociale og miljømæssige omkostninger er gennemført, vil værktøjer til integreret social og miljømæssig vurdering (f.eks. livscyklusvurderinger) spille en central rolle når de forskellige konkrete virkemidler skal designes.